

ROSTA ISTVÁN*

A Magyar Tudományos Akadémia belföldi és külföldi kapcsolatainak néhány tárgyi emléke a dualizmus korából

A Magyar Tudományos Akadémia 1825-től számított több mint 180 esztendő történetében a dualizmus kora 1867-től 1918-ig különösen szép és prosperatív időszak volt. A tudomány akkori megbecsültségét, nagy presztízsét nemcsak a korabeli eredeti írásos anyagok bizonyítják, hanem tanúságot tesznek erről a tárgyi emlékek is.

1907-ben küldték meg a francia akadémia a Magyar Tudományos Akadémiának azt az emlékérmét, amely az Akadémiák Nemzetközi Szövetségének első, Párizsban tartott nagygyűlésének emlékére készült. A nagygyűlés 1901-ben volt. A becses ajándékról tudósított az Akadémiai Értesítő. (1907. 562. oldal.) Az érem téglalap alakú, és az anyaga bronz. A művész VERNON F. volt. A 78/56 mm méretű és 160 gramm tömegű érmet a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában, az éremgyűjtemény katalógusában 148. sorszám alatt tartják nyilván.

1904-ben lett gazdagabb az MTA a berlini akadémia nagy ezüstlemezével, amelyet a 200 éves jubileum alkalmából bocsátottak ki. A kibocsátás éve 1900 volt, az alkotó neve AUGUST VOGEL. Az előlapon a tudományt jelképező emberalakok láthatók, a hátlap vésetein ismert tudósok nevei olvashatók, közöttük *Leibniz, Euler, Lagrange, Humboldt, Joh. Mueller, Helmholtz* neve. A hátlapon egy, a csillagok felé szárnyaló madár felett a felirat: *Cognata ad sidera tendit*; hasonló a csillagok felé tartóhoz. (Bay Zoltán sírkövén is hasonló olvasható: *Sic itur ad astra*; így jutunk a csillagokhoz.)

Az ipar, a művészet és a kereskedelem terén szerzett érdemek egyik elismerése volt az 1870-es évektől az „.... Ángol » Albert érem «”. Elnyerésére az MTA tett javaslatot. Az „ángol » Albert érem « elnyerése végett” a Vallás és Közoktatási M. Kir. Miniszter a 11641. számú leirattal kereste meg az Akadémiát, amelyet az 1875. október 4-i összes ülésben ismertettek. (Akadémiai Értesítő. 1875. 223. oldal.) Az Albert érmet odaítélő akadémiai bizottságba az I. osztály PULSZKY FERENCET, GREGUSS ÁGOSTOT és KELETI GUSZTÁVOT, a II. osztály HENSZLMANN IMRÉT, KAUTZ GYULÁT és KELETI KÁROLYT, a III. osztály KORIZMICS LÁSZLÓT, KRUSPÉR ISTVÁNT és NENDTVICH KÁROLYT választotta meg. (Akadémiai Értesítő. 1875. 261. oldal.) Rövid leírását a Pallas így tartalmazza. „Albert-érem. Alapítatott 1866. máj 7-én; 1877. ápr. 17. óta két osztályból áll, mindegyik két alosztállyal.” (Pallas Nagylexikona.)

Érmet készíttetett az Akadémia többek között *Than Károly, Zipernowsky Károly, Bánki Donát* emlékére is, és rangos elismerésnek számított a *Wahrmann Mór* érem. A *Zipernowsky-érem* a Magyar Elektrotechnikai Egyesület 10 éves fennállásának emlékére készült. Az érem kibocsátásakor

ZIPERNOWSKY még élt, sőt aktív tudós volt, és más esetekben is előfordult, hogy még élő személy képmásával készítették emlékérmét. A Bánki, Than és Wahrmann-érmek lényegesebb adatai az alábbiakban vázolhatók.

Bánki Donát lt. 1911-1) (Kis) 115. sorszám alatt. A Magyar Tudományos Akadémia tagjaira készült emlékérmek (plakettek) áttekintése. (Összeállította NUBER F. KÁROLY 1915. február hóban.) (MTAKK. 2007. aug., szept., okt.)

Than Károly másod eln. és rt. 1860-1908. 1) Farkas x m/m. 54. sorszám alatt. A Magyar Tudományos Akadémia tagjaira készült emlékérmek (plakettek) áttekintése. (Összeállította NUBER F. KÁROLY 1915. február hóban.) (MTAKK. 2007. aug., szept., okt.)

M. T. Akad. Wahrmann M. érem ön [K. B.] 80 mm 70 gr. Bezerédj Pálnak az MTA (1 db.) 73., 74. sorszám. I. lap. (MTAKK Éremkatalógus. 2007. aug., szept., okt.)

1871-ben kapta meg az Akadémia a Selmeci Bányász és Erdész Akadémia jubileumi emlékérmét és kiadványát. A kísérőlevél erről az alábbiakat tartalmazza.

„A selmeczi m. kir. bányász és erdész akadémia igazgatóságától

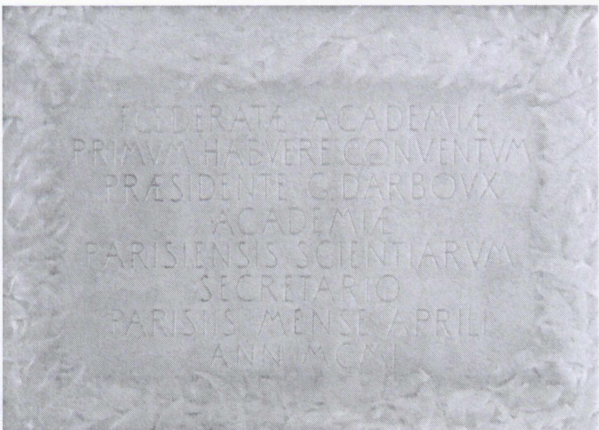
Alólirott bányász és erdész akadémia igazgatósága szerencsétlenül a magyar tudományos akadémia könyvtárának Pesten mellékelve, ezen akadémia alapításának 100^{ik} évfordulója alkalmából kiadott emlékkönyv 1 példányát valamint hasonló czélból vert emlék érmek 1 darabját mint ingyenpéldányokat át küldeni.

Selmeczbányán 1871 évi augusztus hó 31^{dikén}.

A m.k. főbányagróf és akadémiai igazgató:

br. Mednyánszky.”

(A selmeczi bányász és erd. akadémia emlékérmét és jubil. kiadványát küldi MTA-nak. MTAKK RAL 872/1871.)

Érem az Akadémiák Nemzetközi Szövetségének első, Párizsban megtartott nagygyűlésének emlékére.

A berlini Tudományos Akadémia 200 éves évfordulója.

Zipernowsky Károlynak a Magy. Elektrotechnikai Egyesület 10 éves fennállása emlékéül.